

NEODVVISNOST

Izšla tedensko — Velja po pošti dostavljen: na mesec Din 6.—, za tujino na mesec Din 10.— — Oglasi po tarifi

Tednik za vsa javna vprašanja

Uredništvo in uprava: Maribor, Aleksandrova 47 — Telefon 26-16 — Rač. pošne hran. 17.160 — Rokopisov ne vračamo

Iz uredništva.

Demokracija je kakor luč in zrak; ne cenimo je, dokler jo uživamo. Šele, ko jo izgubimo, spoznamo, da se brez nje ne da živeti.
Giacomo Matteotti.

Izkušnje... izkušnje...

Dobri dve leti se že vršijo pogajanja združene opozicije. Dobri dve leti tekajo kurirji od skupine do skupine, vršijo se sestaki, konference, toda uspehi so prav majhni. Ljudstvo čaka demokracijo, težko prenaša vsa bremena današnjih težkih časov. Toda voditelji oklevajo. Dogovarjajo se že dve leti o poti k novemu življenju v državi, toda branijo se zvez z delavstvom in s čakanjem ovirajo gibanje svojih lastnih ljudi.

Ali nas trpke skušnje iz naše preteklosti niso nič naučile?

Od l. 1926 je nezadovoljstvo delavcev, kmetov, malomeščanov in vseh narodov v državi zaradi nerešenih osnovnih vprašanj vedno bolj rastlo. Reakcionarji pa niso hoteli rešiti teh problemov v prid ljudstvu, ampak so se pripravljali, da ljudsko voljo zadušijo. Začeli so vta namen izpodkopavati ugled parlamenta in zbirati najbolj reakcionarne in kompromitirane sile iz vseh strank. Že takrat so začeli pripravljati diktaturo.

Kaj je bila tedaj dolžnost vseh demokratskih strank? Njihova dolžnost je bila, da se naglo združijo in se skupno upro grozeči nevarnosti. Res so se sredi l. 1927. združili H. S. S. (Radič) in samostojni demokratje (Pribičević) v kmetško demokratsko koalicijo. 22. oktobra sta poslala Radič in Pribičević pismo demokratskemu voditelju Davidoviču, da sklenejo vse tri stranke koalicijo (zvezo), ki bo spoštovala in resnično izvrševala vse zakone v korist ljudstva.

Davidovič je to sprejel, toda kmalu odbil sodelovanje pod vplivom nekih činiteljev izven njegove stranke.

Ker Davidovič ni poslušal glasu ljudstva, ampak je podlegel raznim drugim vplivom in ker ni videl, da je enotnost demokracije edini resnični jez za diktaturo, je demokratski tabor ostal razbit in sovražnikom ljudstva je bilo lahko proglasiti diktaturo. Vse ljudstvo cele Jugoslavije je dolgo moralo ječati pod jarmom diktature, ker voditelji niso ob pravem trenutku spoznali nujno potrebo enotnega odpora.

Danes po desetih letih grozi zopet nekaj podobnega. Ali bodo voditelji v zadnjem trenutku spoznali veliko nevarnost, ki nam preti, da bodo lahko zatrli malenkostna osebna nasprotja in se popolnoma vdali volji ljudstva, ki noče diktature, noče fašizma, noče vojne in ki se hoče enotno boriti proti vsemu zlu? V ljudskih množicah raste volja za boj, ljudstvo hoče svobodo govora, svobodo tiska s svobodo združevanja, ljudstvo hoče demokratskih svoboščin, ker ve, da so le te demokratske svoboščine tista tla, na katerih je mogoče izbojevati srečnejšo bodočnost delavcu in kmetu, trgovcu in obrtniku ter svoboden razvoj vsem narodom, ki se danes ne morejo izživljati po svojih sposobnostih.

Ljudstvo ne zbira grenkihkušenj zato, da nanje pozablja, temveč zato, da se iz nji huči. Zato nas mora naučiti smo ga preskusili na lastni koži pred desetimi leti, strniti v eno samo močeno vrsto v boju za svobodo, demokracijo in kruh!

Tot

Pred sredozemsko konferenco

Evropski politiki in diplomati, ki so v zadnjih mesecih poskušali z gnilimi kompromisi rešiti ali vsaj ublažiti španski spor, bodo te dni postavljeni pred še težavnejši in za nje še kočljivejši problem zagotovitve mirne trgovske plovbe v Sredozemskem morju. 10. septembra se bo namreč sklicala na predlog Anglije v Nyonu v bližini Zeneve konferenca evropskih velesil in vseh sredozemskih držav z edinim dnevnim redom, kako zopet vzpostaviti varnost trgovske plovbe po Sredozemskem morju.

V Sredozemskem morju so se namreč v zadnjih dneh v zvezi z italijansko-nemško intervencijsko vojno v Španiji dogajale stvari, ki nas močno spominjajo na razbojniške napade, običajne v Srednjem veku. Pred mirne trgovske parnike, ki vozijo življenjske potrebščine, sirovine ali petrolej v republikansko Španijo ali pa tudi drugam, se iznenada pojavljajo daleč od španske obale »tajinstvene« podmornice ali »neznane« vojne ladje ali hidroavioni, ki začenjajo brez obotavljanja obstreljevati trgovski parnik. Tako se je zgodilo blizu Sicilije s španskim parnikom »Conde de Avila«, ki ga je torpedirala in potopila neznana podmornica. Blizu Korzike je bil torpediran angleški parnik »Romeo and Julia«. V Dardanelah je neka neznana podmornica potopila parnik španske vlade, ki je nosil žito v španska pristanišča. V grških teritorialnih vodah so potopili sovjetski parnik natovoren z živili za Španijo. Neznani hidroavioni so bombardirali blizu Barcelone angleški parnik, ki je vozil petrolej za Grčijo in končno so napadli in poškodovali angleško vojno ladjo. Sicer pa bi mogli to listo bombardiranih, torpedira-

nih in potopljenih ladij še nadaljevati. Sredozemsko morje, ki je za Angleže in Francoze najvažnejša zveza z njihovimi kolonijami, za Italijane pa celo »mare nostrum« postaja bojno polje brez formalne vojne napovedi, kakor je to danes že običajno.

Ob takem stanju stvari si ne moremo ubraniti temnih misli, ki nas navdajajo radi splošnega političnega razvoja Evrope v zadnjem letu. Ko je pred enim letom izbruhnil v Španiji generalski upor, bi ga lahko legalna španska vlada zadušila v nekoliko tednih, če bi jo podpirale zapadno-evropske demokratske velesile tako, kakor ji gre kot edini zakoniti vladi španskega naroda. Zgodilo se je pa popolnoma nasprotno. Uporniški generali so takoj dobivali izdatno pomoč od fašističnih velesil, medtem ko so zapadno-evropske demokratske vlade odrekale republikanski Španiji vsako pomoč. Ta poniževalna, a ob enem usodna igra se je potem nadaljevala v odboru za nevmešavanje, ki je naravnost služil za izigravanje vse demokratske Evrope in dajal moralno podporo fašistični intervenciji v Španiji. Kakšne so pa posledice take politike? Danes nimamo več opraviti le s španskim konfliktom, ampak se je konflikt razširil že na vse področje Sredozemskega morja, kjer utegne še zavzeti nevarne oblike.

Vsa napredna slovenska javnost mora imeti spričo nyonske konference le eno stališče. Treba je nemudoma in odločno nastopiti proti vsaki fašistični provokaciji, ker se le s tako odločnim nastopom da ohraniti evropski mir. Anglija misli na tej konferenci predlagati dokaj energične ukrepe proti morskemu gusarstvu, namreč da se naj sredozemske države ob-

vežejo, da bodo takoj začele obstreljevati vsako podmornico, na katero bi naleteli izven španskih voda in da organizirajo skupno varnostno brodovje v svrhu zaščite trgovskih ladij. Želeti je le, da se ta predlog sprejme in da se začenja tudi strogo izvajati.

Izgledi za uspeh konference tako kakor si zamišljata Anglija in Francija so pa precej minimalni. Po njuni zamisli bi namreč naj podpisali sredozemski pakt vse evropske velesile in vse sredozemske države. To pa bo težko doseči. General Franco je že v naprej izjavil da se ne bo držal sklepov te konference. Italija se že sedaj izmika z izgovorom, da se ta konferenca vrši pod okriljem Društva narodov, s katerim ona noče pod nobenim pogojem sodelovati. Če pa bo sodelovala, ji bo to sodelovanje služilo le za izigravanje cele konference. Nemčija bo verjetno sledila vzgledu Italije. Ostalim državam, ki jim je za mir in za varnost plovbe po Sredozemskem morju, ne bo preostalo ničesar drugega, kakor da same podvzamejo one ukrepe, ki bodo brez-pogojno ohranile varnost trgovske plovbe. Če pa bodo oklevale in pričele z zavlačevanjem, bodo dali fašističnim gusarjem le poguma za nadaljnje razbojniške podvige. Za vzgled jim naj služi zadržanje Sovjetske Unije, ki je s svojim doslednim in energičnim nastopom kakor v odboru za nevmešavanje tako tudi sploh v španskem konfliktu omejevala fašistično agresivnost in razkrinkala hinavstvo njihovih zastopnikov. Mir je možno ohraniti le v doslednem in odločnem boju proti fašističnim vojnim hujskačem. —o.

Narod si bo pisal svojo sodbo sam, ne frak mu je ne bo in ne talar.

Ivan Cankar.

Kaj je z vladnimi krizami v Belgiji?

Sumljivo je pri belgijskih vladnih krizah že to, da jih ljubljanski »Slovenec« spremlja s takim veselim ukanjem. Vsak najmanjši stresljaj belgijske vlade povzroči »Slovencu« nekaj radosten drget, ki ga prešine do mozga. Kakšen je njegov mozeg, vemo že iz njegovega stališča do vseh današnjih zunanje-političnih vprašanj. Belgijski primer je morda do neke mere značilnejši od ostalih, ker imamo tu opravka z izrazito katoliško državo in je torej podobnost z našimi razmerami večja.

Že nekaj časa prinašajo časopisi, ki črpajo svoja lažna poročila iz neusahljivih virov nemškega poročevalskega urada (DNB), o krizah Van Zeelandove vlade. Van Zeeland je bil svoje dni za »Slovenca« najmodernejši politik v Evropi. Danes pa ta list vestno zaznamuje vsako nemško obrekovalno poročilo o korupciji pod Van Zeelandovo vlado in o pokvarjenosti g. Van Zeelanda samega. Van Zeeland, ministrski predsednik in odlični katoliški politik, si je baje dajal iz belgijske Narodne banke neupravičeno izplačevati večje denarne vsote. S temi obrekovanji ga obsipa posebno bivši katoliški finančni minister Sap, ki zastopa v Belgiji veliko nemško družbo Siemens. Poleg tega zagovarja Sap interese znane nemške družbe »IG-Farbenindustrie«, ki pripravlja povsod, kjer se naseli, pot nemškemu osvojevalnemu imperializmu. V Belgiji se »IG-Farbenindustrie« bori posebno proti Solvayevi kemični družbi, ki je njen največji domači konkurent. Solvayeva kemična družba pa podpira danes Van Zeelanda, čeprav je bila nekoč v tesni zvezi z Degrellovimi rexisti.

Sap in Degrelle sta začela čisto po vzorcu nacionalsocialistov, preden so prišli na oblast, obstreljevati Van Zeelanda in njegovo vlado z »moralnimi topovi«. Očitata korupcijo drugim, dočim je prav

o njih znano, da sta navadna izdajalca svoje domovine, ker dobivata ogromne denarne podpore iz Hitlerjeve Nemčije. S svojimi napadi hočeta izpodkopati tla parlamentarnemu režimu, da bi lahko uvedla avtoritativni režim po nemškem ali avstrijskem vzorcu. To pa bi za Belgijo ne pomenilo nič manj in nič več kot izgubo njene neodvisnosti. Takšna je prava podoba Degrellovske šovinističnega nacionalizma! Kakor po drugih državah, pritiska tudi v Belgiji nemški nacionalsocializem na svoje kupljene pristaše, naj streme za koncentracijo desničarskih sil, da se bodo ob ugodnem trenutku lahko polastili oblasti. Kdo torej povsod pripravlja krvavo državljansko vojno? Pobesneli fašizem in nihče drugi!

Konservativni katoliški krogi so napol pod rexističnim vplivom in hočejo potisniti Van Zeelandovo vlado bolj na desno. Hočejo, da bi ta vlada izvedla avtoritativno državno reformo, podržavila strokovne organizacije in uvedla stanovski red. Proti temu so odločno nastopile katoliške strokovne organizacije, ker vedo, da bi to bil njihov konec in da bi bil s tem uveden neke vrste avstrijski fašizem.

Toda kljub temu, da je katoliško delavstvo odločno proti fašizmu, da socialistično delavstvo vedno bolj uvideva nujno potrebo združitve vsega delavskega razreda v enotni delavski politični organizaciji in da so celo meščanski liberalci za pomoč srednjim slojem in proti reakcionarni politiki, ne napreduje sporazum med demokratskimi silami dovolj hitro. Glavni vzrok je v tem, da vodstva teh demokratskih sil kolebajo, dočim fašistov ne peče vest prav nič, pa naj uporabljajo v politični borbi še tako umazana in podla sredstva. Krščanski demokrate se boje stikov z delavsko levico. Voditelji v socialistični stranki pa mečejo prav v sedanjem trenutku, ko bi najbolj

rabili delavne, odločne bojovnike v boju proti kapitalistični reakciji, iz vrst svoje stranke vse, ki jih količkaj sumijo zavednega odločnega levičarstva. Jasno je, da vse te pojave spremlja nazadnjaško časopisje z neprikritim veseljem, ker ve, da je to voda na mlin fašistične reakcije.

Van Zeelandova vlada pa bi rada ustregla tej kakor oni strani. Tega seveda ne more napraviti. Zato jo tresne neprestana mrzlica. Za Belgijo je samo ena rešitev: vse demokratske sile, ki so v Belgiji v večini, se morajo združiti, če hočejo premagati fašizem in njegove tuje zaveznike, kajti sicer jo bo doletela mnogo hujša usoda kakor leta 1914.

R.

Mednarodno dijaško zborovanje za Malo Antanto

Koncem avgusta je zborovala v Parizu mednarodna konferenca, ki jo je sklical »Svetovni dijaški zbor za mir, svobodo in kulturo«, v katerem so člani iz 50 držav. Na svoji zaključni seji je sprejela konferenca nekaj resolucij, ki se izrekajo za idejo Društva narodov kot organa mednarodnega reda in varnosti, proti rasizmu in antisemitizmu itd. Na seji je bila sprejeta tudi poslanica češkoslovaškimi študentom, ki jo je prečital član angleške delegacije in ki med drugim pravi: »Stalna propaganda proti Češkoslovaški in Mali Antanti, ki je postala v zadnjem času kar stalna ustanova, nam nalaga dolžnost, da smo na straži in da odbijemo vse napade proti onim državam, ki so ostale vedno zveste idealom miru in mednarodnega sodelovanja Društva narodov in kolektivni varnosti.«

Skupnost!

Skupnost kmeta, delavca in izobraženca — to je za današnje dobo največ, kar si moremo želiti.

Kristus pred duhovniki

Le preveč je bil Kristus na poti duhovnikom. Preveč jih je bičal, preveč je sovražil njihovo gadje leglo pokvarjenosti in hinavščine. Prišlo je tako daleč, da so izobčili iz »prave« vere vsakega, ki je upal javno priznati svoje navdušenje za Kristusov nauk resnice, pravice in ljubezni in miru. Na vse so bili pripravljene, samo za poštenje ne. Duhovniška banda ni mogla »spreobrniti« in »popraviti« »brezvernega« Kristusa. Kristus ni popuščal, bil je dosleden v svojih naukih. Večkrat so premišljevali, kaj bi napravili z njim. Saj ga je vse poslušalo, vse je drlo za njim in »vera« je pešala. Niso bili kos Kristusu. V svojem zakrinkanemu duhovniškemu materijalizmu so videli konec svojih verskih laži, ker je Kristus prosvetelil narod. Narodna prosveta je pa smrtni udarec za verski fanatizem. Niso ga mogli tožiti po zakonu, ker mu ničesar niso mogli dokazati. Podkupiti razbojnika tudi niso mogli, ker je bil Kristus ubog in je imel ves narod za seboj. Zastrupiti ga, kot so se pozneje zastrupljevali med seboj preobestni kardinali na raskošnih, papeževih dvorih, v srednjem veku, tudi niso mogli. Kristus ni zahajal na obilne in drage duhovniške bankete, ker so bili preveč preračunani in so se drug drugemu hlinili in lizali, čeprav so se med seboj sovražili radi napredovanja. Vsaka taka pojedina je bila za lajka neverjetna tekma v hinavski pobožnosti, nekakšna razstava najbolj zlobne hinavščine.

Zato so se v svoji satanski zlobi in zavisti sestali vsi višji duhovniki in ljudski starešine, tedanji predsedniki pobožnih društev in profesorji, učeni pismouki na dvoru velikega duhovnika in so sklenili Kristusa z zvijačo prijeti in usmrtiti, ker so se bali naroda.

Ni bilo treba dolgo čakati. Juda Iskarijot se je zopet hotel »spraviti z Bogom«. Hotel je postati »pravoverni« in »zveličati svojo dušo«, kotel se je prikupiti velikim duhovnikom, ker je vedel, da bo s tem nekaj denarja zaslužil. Res ni bila velika vsota, vendar za verskega požrešneža boljše kot nič. Na nesramen način, pod poljubom prijateljstva, na res mojsterski način, vreden podle duhovniške duše, je izdal Kristusa.

Hlapci velikih duhovnikov so ga zgrabili, zvezali, zasramovali in peljali k velikima duhovnikoma Ani in Kaifu, kjer so se sešli profesorji, pismouki in starešine. Slednjič so le imeli pred seboj zvezanega Kristusa. Veliki duhovnik je v sijaju svoje duhovniške obleke vodil zaslišanje. Spraševal ga je, kaj je govoril, kaj je učil. Vse je dobro vedel, ničesar mu ni bilo neznanega. Toda kot vreden duhovnik, kot dostojen svojega inkvizitarskega dostojanstva, se je moral pokazati kot pravičen mož, ki o vsemu nima pojma, ki ga mora preslišati le radi drugih, ki mu ne dajo miru. Odkar stoji svet, ni nobeden kakor Kristus globoko poznal vso neizmerno brezdno zlobe in nepoštenja, ki jo je imela velikoduhovniška duša. Ponošno in mirno je odgovoril, da je očitno govoril svetu, v shodnici in v templju, kjer so se shajali vsi Judje, da naj duhovnik vpraša tiste, ki so ga poslušali. Že takrat se z duhovnikom ni smelo odkrito in pošteno govoriti kot z drugimi poštonimi ljudmi. To je bila že žalitev duhovniške »nezmotljivosti«, to je bil že atentat na vse tiste izredne »milosti«, ki jih je Bog dajal duhovniški duši, ki je bila »najbliže« Bogu. To je pomenilo dvomiti v božje poslanstvo od Boga razsvetljenega duhovnika.

Služabnik je opral čast in dostojanstvo velikega duhovnika na ta način, da je udaril Kristusa po obrazu in rekel: »Tako odgovarjaš velikemu duhovniku?« Vsi so bili besni, ker se Kristus ni tresel pred zlatim in srebrnim nakitjem velikega duhovnika, ker ni hotel lagati in se ponižati, in priznati za pravilno svinsko metodo velikih duhovnikov. Ničvredni duhovniški mrcini se Kristus ni hotel pokloniti. Saj je tudi duhovnika vezala dolžnost pravice in resnice. Če je kdo vezan na dokaz, je to duhovnik, ki hoče bit in se vsiljuje kot učitelj verskega življenja, kot vzor poštenja. Odgovoril je: »Če sem napak govoril, spričaj, da napak; če pa prav, kaj me biješ?«

Višji duhovniki in ves veliki zbor, to je vsa duhovniška sodrga, ni imela ničesar proti Kristusu, kar bi se moglo dokazati. Iskali so pričevanja zoper Kristusa, da

bi ga obsodili na smrt. To je bilo le prehudobno. Bili so osramočeni in ponižani. Zato so začeli iskati vsaj krive priče. »Sveta« inkvizicija se zadovoljuje v obrambi »vere« tudi z lažjo. Doseči mora svoje, čeprav to veliko stane, čeprav bi se do kolen gazilo v krvi. Tisti duhovniki, ki so pridigali, da je greh lagati, da je greh po krivem priseči, da je greh ubijati, so podkupili nekaj lačnih potepuhov in žejnih pijancev, da bi lagali in pokrivem prisegli, da bi mogli nedolžnega Kristusa obsoditi na smrt. Začeli so po krivem pričati, da so slišali govoriti Kristusa proti veri. Njihovo pričanje pa se ni strinjalo. Niso še poznali srednjeveškega modroslovja in premalo inteligentni so bili duhovniški prijatelji, klečplazci in petolizni potepuhi in pijanci, da bi mogli sklamfati kakšno laž, ki bi imela vsaj videz resnice.

Razkačen je veliki duhovnik vprašal Kristusa: »Ne boš nič odgovoril, kar ti zoper tebe pričajo?« Kristus pa je molčal in ni nič odgovoril, ker je najboljšo prezetiti in ignorirati duhovniško pokvarjenost, ker to najbolj vžge »moža božjega«, ko je že tako očitna laž. Še zadnjo stvar je poskusil veliki duhovnik. Vprašal je Kristusa, če je sin božji. To je Kristus potrdil. Nato je veliki duhovnik v svoji peklenski pobožnosti raztrgal svoja oblačila in rekel, da je to zadosten dokaz proti Kristusu. In zbrani občestni potepuhi in pijanci v službi klerofašističnih zločincev, ki so z lažjo in s krivimi prisegami branili »vero« in »Boga«, so enoglasno zarjuli, da je Kristus zaslužil smrt. Začeli so mu pljuvati v lice, ga biti in se norčevati iz njega.

Veliki duhovniki, največji in najbolj pokvarjeni brezbožci, so obsodili Kristusa na smrt, ker ni hotel lagati; ker ni hotel varati in je gledal v pokvarjeni protinardni duhovščini vtešene satane na mesto »Boga«; ker je sovražil tisto vero, kjer duhovnik v ime božje izkorišča in terorizira svoj narod; ker je sovražil tisto suženjsko vzgojo, kjer zatirani narod gleda v svojih božjih tlačiteljih nekaj višjega, kjer mogotci gledajo v narodu nekaj nižjega, gotov material za »pekel«. Duhovniški teror je obsodil Kristusa na smrt, ker je čutil in se boril za pravico, ker je njegov nauk izviral iz naravne demokratske enakopravnosti otrok božjih.

Dr. Povše Tinko.

Naj plačajo bogataši

Če srečaš danes kmeta, ti bo tožil o prevelikih davkih, če srečaš obrtnika, ti bo tožil o prevelikih davkih, če srečaš uradnika, ti bo tožil o premajhnih plačah, delavec se bo pritoževal nad beraškimi mezdami — vsak se ti bo danes potožil. In pri tem ne bo tožil zaman, kajti Slovenci smo vajeni trpeti in ne tožimo za prazen nič.

Vprašajme se tedaj, kje je vzrok tem tožbam? Ali ne v neenakomerni razdelitvi davčnih bremen?

Nedavno smo brali v časopisju o ogromnih dobičkih nekaterih industrijskih družb. Slišala so se imena Bor, Majdanpek, Trepča itd. Rudnik Trepča v Južni Srbiji, ki je v rokah angleškega kapitala, izkazuje n. pr. v zadnjih letih sledečo bilanco: v poslovnem letu 1933-34 38 milijonov, 1934-35 73 milijonov, 1935-36 96 milijonov, 1936-37 pa predvidoma 220 milijonov Din dobička. Drug primer: Ko je pred kratkim otvoril ministrski predsednik Stojadinović tovarno aluminija v Dalmaciji, pri kateri je udeležni nemški kapital, smo brali o ugodnostih, ki jih je vlada dovolila tej družbi.

Kaj bi bilo, če bi se tem družbam (danes jih je pri nas že brez števila), kartelom in trustom stopilo na prste in če bi jim z davki odščipnili nekaj od njihovih milijonskih dobičkov. Kaj bi bilo, če bi nekoliko bolj obdavičili recimo rudnik Trepča z njegovimi 220 milijoni letnega dobička, dobička, kakor ga slične družbe ne zaznamujejo niti v kolonijah. Naj si vsak izračuna, koliko bi še plačal davka, če bi šel ta denar mesto našega v državno blagajno! Delavec.

Širite „NEODVISNOST“!

Razveseljiv pojav

Sestanek poverjenikov in sodelavcev socialističnega lista »Delavska politika« je razveselil vse, ki se zavedajo, da je danes treba združiti vse sile v boju proti fašizmu in preteči novi svetovni vojni. 22. avgusta so se v Celju izjavili tako voditelji socialističnega gibanja kakor preprosti delavci za demokracijo in za mir in so v boju za doseg demokratskih svoboščin in za ohranitev miru pripravljeni sodelovati z vsemi skupinami, ki imajo iste cilje pred seboj.

Prav isto pa so socialisti podčrtali tudi v svoji resoluciji, v kateri so »za mir, kolektivno organizacijo miru, pobijanje vojne nevarnosti in fašizma ter za zvezo demokratičnih in miroljubnih držav sveta«.

Nadalje zahteva naše socialistično delavstvo vse tiste demokratske svoboščie, ki si jih je nekoč meščanstvo priborilo s svojo meščansko revolucijo, ki pa jih danes prav isto meščanstvo odpravlja, da bi si zagotovilo svoje gospodstvo nad

malomeščani, delavci in kmeti.

Pristaši kmečko - delavskega gibanja vidijo v teh pojavih nove možnosti za zблиžanje vseh skupin, ki so še pred kratkim sodelovale v kmečko-delavskem gibanju. Prepad med socialističnim delavstvom in kmečko-delavskim gibanjem izginja in ob dobri volji vseh prizadetih bo lahko ta prepad kmalu izginil popolnoma. To pa je nujno potrebno, če nečemo, da nas ne bo reakcija strla in nam onemogočila sploh vsako svobodno delo. Zato želimo, da bi šlo socialistično delavstvo po poti, na katero je tako zavestno stopilo, dosledno dalje in da bi v zvezi z vsem slovenskim delavstvom postalo odločen vodnik slovenskega naroda v njegovem bolju za nacionalni obstoj ter neumoren združevalec vseh demokratskih sil v Sloveniji. Le tako bo mogoče izpolniti težke naloge, ki se postavljajo danes vsemu slovenskemu narodu in slovenskemu delavstvu še posebej.

Starostno zavarovanje na Češkem

Po orisu preskromnih začetkov starostnega zavarovanja pri nas ne bo odveč, če zaradi primerjave na kratko pregledamo, kaj so dosegli glede starostnega zavarovanja delavci češkoslovaške republike. (Podatki po: Internationale Rundschau der Arbeit, Geneve, sept. 1936.)

V češkoslovaški republiki velja starostno zavarovanje že od l. 1926. Zavarovanje je obvezno za vse delavce, ki so zaposleni na podlagi službene ali vaje-niške pogodbe. L. 1935 je imelo starostno zavarovanje 1,692.100 zavarovancev. Krog upravičencev, ki imajo pravico do podpor starostnega zavarovanja, pa je — če prištejemo še družinske člane — mnogo širši in obsega tri in pol milijona delavcev. Do konca maja 1936 je izplačalo zavarovanje 221.000 rent, in sicer 136.560 invalidnin, 29.853 starostnih, 25.000 vdovskih in 29.500 sirotinskih rent. Do lanskega leta je izplačalo starostno zavarovanje skupno 871,800.000 Kč, in sicer 633,600.000 — za invalidnine, 120,200.000 za starostne rente in 118,000.000 Kč za rente preostalim svojcem.

Višina mesečne rente znaša povprečno od 111 do 1585 Kč. Poleg tega plačuje zavarovanje novo poročenim članom premijo 400—600 Kč ter je na ta način izplačalo do maja 1936 že za 144 milijonov premij.

Starostno zavarovanje izdaja ogromne vsote za pobijanje »ljudskih boleznih«, kakor so jetika, revmatizem, bolezni prebavnih organov in krvnega obtoka, ki vse povzročajo večjo ali manjšo invalidnost. V ta namen je izdalo zavarovanje

do maja 1936 že 234 milijonov Kč.

Zaradi velikega števila zavarovancev je finančno stanje tega zavarovanja nad vse zadovoljivo. Milijardo in 167 milijonov Kč je zavarovanje vložilo v državne papirje, 970 milijonov Kč je vložilo v javna dela, občinam je posodilo 789 milijonov Kč od te vsote je bilo porabljenih 217 milijonov za zidanje novih bolnišnic in kanaliziranje, 388 milijonov pa v prometu, za električne in vodovodne napeljavne. V hipotečna posojila je vložilo zavarovanje 611 milijonov Kč, 143 milijonov posojil pa je bilo odobrenih za zidanje družinskih stanovanj. Za izboljšanje poljedelstva je izdalo zavarovanje 170 milijonov, posojila za pospeševanje obrti pa dosežajo vsoto 276 milijonov Kč.

Takšno velevažno zdravstveno, socialno in gospodarsko funkcijo vrši starostno zavarovanje v demokratični češkoslovaški republiki. Pri nas pa gospodarski krogi že pri tako skromnih začetkih, kakor jih uvaja uredba, začnejo krik, češ, da takih bremen ne morejo nositi; in odgovorni krogi se temu pritisku uklonijo, kar najbolj dokazuje skromnost uredbe same. Ko si pridobi namreč starostno zavarovanje zadostno finančno podlago, postane glavni posejvalec cen in kreditov, kar skuša seveda na vsak način preprečiti finančni kapital, ki daje posojila na oderuške obresti. Proti le-temu so pa naše vlade brez moči.

Primer češkoslovaškega in našega starostnega zavarovanja jasno govori o pomenu demokracije.

Dr. Vito Kraigher.

Beleške

ŠPANSKA ŽENA.

Za ostalimi Evropejkami, ki jih je svetovna vojna kolikor toliko osvobodila, je španska žena capljala skoraj za celo stoletje. Državljanska vojna pa je sedaj špansko ženo v kratki dobi osvobodila.

Ze doba republike je dala par svetlih imen: borilko za ženske pravice Klara Compeamer, socialistinjo Margarito Nellen, radikalno socialistinjo Viktorijo Kent.

Ze l. 1934 špaska žena ni več slepo verjela besedam duhovnikov. L. 1936 so proletarke in intelektualke volile skupno ljudsko fronto. Od začetka državljanske vojne pa se bore z možem ramo ob ramo proti fašizmu.

Španska žena je danes vojak, je bolničarka, propagandistinja. Dela strelske jarke, meče bombe, pomaga v vojaških kuhinjah, dela v mehaničnih delavnicah. Vodi radio postaje in pomožne vojne organizacije. Federica Montseny je minister v sanitetnem ministrstvu, Matilda de la Torre je tajnica v trg. ministrstvu.

Tako rekoč preko noči so bila dekleta in žene odtrgane rodbinam. Včeraj še služkinje svojih mož in rodbin, danes pa so svobodne nastopile samostojno pot v življenje. M.

Postaja »Severni tečaj« stalno išče signale Levanevskega.

Koncem avgusta se je položaj na postaji »Severni tečaj«, na katerem se, kot znano, nahaja sovjetska ekspedicija, znatno izpremenil. Mesto toplega vremena, ki je trajalo nekaj tednov, je pritisnil stalen mrz izpod 7 stopinj pod ničlo. Postaja je zajel snežni metej. Radiotelegrafist Krenkel neumorno lovi isgnale izgubljenega pilota Levanevskega. Toda doslej na žalost ni imel uspeha. Radio-postaja spremlja tudi kretanje Sevelove in Vodopjanove ekspedicije, s katero je v stalni zvezi. Na postaji »Severni tečaj« je vse pripravljeno za ateriranje avijona, ki išče Levanevskega, kot tudi za osnivanje baze za iskanje za izgubljenim avijonom. Uredil se je aerodrom na ledeni plošči, katerega je močno poškodovala toplota prejšnjih tednov. Izravnali so se ledeni okrški ter jame in razpoke, ki so sedaj nabite s snegom. Znanstvena raziskovanja so tako potisnjena v ozadje. Člani Papinjinove ekspedicije se posvečajo znanstvenemu delu, šele tedaj, če jim vremenske prilike ne dovoljujejo urejevati aerodroma. Vzdrževanje aerodroma na ledeni plošči je zelo naporno in težko, kajti z metejem se grmadijo na letališču preko 1 m visoki zameti. Na tečaju piha močan veter in ledena plošča, na kateri bivajo Papanjin in tovariši, se je ponovno začela pomikati proti jugu. Odhod Sevelove ekspedicije na sever zadržuje neugodno vreme. Načelnik Rudolfovega oboja je opozoril Sevelova, da mu v takih vremenskih prilika ne svetuje poleta na sever, da se stroji in ljudje ne izpostavljajo zaman nevarnosti. Vsa zemlja Franca Jožefa je zavita v gosto meglo. (Ceps).

Naša kultura

„Ein Volk vom Mittelmeer bis zur Adria“

»En narod od Sredozemskega morja do Jadrana« te besede, ki jih govori Giovanni, glavni junak nemškega filma Condotieri, bi zgodovinar pač preje pripisoval njegovemu nasprotniku Cesarju Borgii. Sicer pa to niti ni tako važno. Glavna stvar je, da se da z »zgodovinskimi« okoljem in snovjo prevariti cenzorja in publiko in vtihotapiti tendenco, ki bi si jo v sodobni obleki publika, pa tudi državna oblast pač ne pustila kar tako dopasti. Film, ki bi kar tako očitno kazal fašistične parade, »pohod na Rim« in navidezna nacionalistična stremjenja, bi pač tudi pri naši prislovični potrpežljivosti zadel na odpor (Ali se morda motim?) Mesto črnih sracij je treba uvesti črne oklepe in šleme ter prestaviti

celo zadevo v renesanco in stvar gre. Da pri tem, razen kar se tiče nekaterih kostumov, zgodovina nima ničesar opraviti, dokazuje že zgornja »menjava vlog«, ki je potrebna, da se ohrani današnji nacionalistični miselnosti tisti čar, ki bi ga pač izgubila, če bi se prikazal precej nepopularni Cesare Borgia kot eden izmed očetov današnje nacistično šovinistične teorije in prakse.

In tako je nemški filmski industriji zopet enkrat uspelo, da nas je za dve uri navduševala za fašistične ideale, führerjevske fraze in gesla ter konjeniške in pešaške parade. Na Češkem so, kakor pravijo, film izžvižgali...

Jaroslav Dolar.

Ob prvi številki „Roditeljskega lista“

Pedagoška centrala v Mariboru je začela izdajati prepotreben list za starše, ki jih seznanja in hoče voditi v vzgojnih vprašanjih. Ko sem dobil list v roke, sem ga dal trem materam, da ga prebera. One so poklicane, da sodijo o njem, saj je list njim namenjen. In kaj so mi povedale? Najbolj jim je ugajal članek dr. Franca Žgečarja »Poglavje o vzgojni kazni«. Ki predpostavlja kazni-vzgojo z ljubeznijo. »Saj je res tako!« »Če ga tepem, postane trmast« in slične so bile izjave ob članku. Zamislile so se ob članku dr. Franja Crneka »Šolska umrljivost«, ki obravnava vprašanje repetentstva, v odgovornost, ki jo za šolstvo imajo starši in v potrebo soodločanja staršev v šolskih vprašanjih. Mnogo priznanja in — ravnanja po njih so dosegli članki »Kako pomagati mladini pri učenju« (Albert Žerjav), »Pričetek šole in zdravje otrok« (Dr. Jos. Vrtovec) in »Skbr za obleko« (Jela Levstik). Tako starši. Mi ta mesečnik, ki se narača pri Pedagoški centrali, uprava »Roditeljskega lista« v Mariboru, drž. učit. šola (letna naročnina 24 Din) toplo priporočamo.

Kulturni drobiž

Mariborsko gledališče je izdalo za letos repertoarni načrt. Na načrt in posamezna dela se še povrnemo.

Prejeli smo:

7—8 števec. »Sodobnosti« z leposlovnimi prispevki Iga Grudna, Miška Kranjca, Lili Novyjeve, Antona Debeljaka in Toneta Čufarja. Z znanstvenimi razpravami so prispevali Boris Furlan, Fran Zwitter in Albin Prepeluh. Za fiste, ki se zanimajo za politična vprašanja, je posebno pomemben članek Alberta Kosa: Po dveh letih iskanja, ter ostali članki iz Političnega obzornika, Gospodarstva, Naših problemov ter Kronike. O revliji, ki predstavlja takorekoč leksikon vseh političnih, gospodarskih in kulturnih vprašanj, ki se tičejo Slovencev, bomo o priliki obširneje govorili. Kot priporočilo za njo omenjamo, da o njej že pet let ose slovenski dnevni tisk — molči.

J. A. D.

Dela Marxa, Bakunina, Zola-ja, Dickensa in drugih pisateljev je pred nedavnim zažgala fašistična mladina v Bilbao. Vzglad nacionalno socialistične »kulture« vleče.

Ivan Vuk:

Reportažni drobci

I. »Izgubi se! Delaj...«

Bilo je zvečer, ob času, ko gredo uslužbenici trgovin, uradov in obratov z dela. Vrvež na ulici. Dež je pršel, kakor da je dih hladnih ustnic izdihaval vlažno sapo. Ulične svetiljke so kopale svojo svetlobo po vlažnem trotoarju.

Tam pri vratih sijajno razsvetljene kavarne stoji deček. Kakšnih 10 do 12 let. Bos je, ves raztrgan. Otroški obrazek je izgubil svojo otroško milino. Upadel je, ustnice blede, iz oči mu gleda glad.

Mimo hite ljudje. Dobro oblečeni, z mladimi obrazi, v njih očeh je zadovoljstvo. Hite z naglimi koraki, kakor da se jim mudi.

»Prosim, dinar za kruh.«

Polglasno, boječe izgovarjajo blede ustnice to prošnjo, oči pa prosijo še bolj. Ali vsak stopi mimo, v naglici se ga celo nekoliko izogne. Le redkokateri seže

Znanstvenica dr. Marija Lazarfeldova, ki je znana po svojem delu »Kako žena doživlja moža«, je bila pred nedavnim radi ilegalne marksistične propagande na Dunaju obsojena na tri mesece ječe. Ker je kazen v preiskovalnem zaporu že odslužila, so jo izpustili. Odpotovala bo v Anglijo, kjer bo predavala na univerzi.

Znanega proletarskega književnika Georgija Bakalova je bolgarska vlada internirala v vas Drenovo pri Veliki Trnovi (Radnik, 20. avg.) Zveza delavskih pevskih, umetniških in glasbenih društev Jugoslavije, Zagreb, Podzveza v Mariboru priredi v soboto, dne 2. oktobra t. l. ob 29. uri v dvorani pivovarne »Union« v Mariboru veliki koncert, pri katerem sodelujejo pet pevskih in tri glasbena društva.

Razstava slovanske mladinske knjige v Ljubljani.

Ob priliki II. vseslovanskega pedološkega kongresa v Ljubljani, ki se bo vršil v dneh taboru HSS. V krapinskem okraju je pri 26., 27. in 28. avgusta t. l. priredi Mladinska matica razstavo slovanske povojne mladinske književnosti. V poštev pridejo vse mladinske knjige (brez šolskih) in listi od 1918. leta dalje. Ker se kongresa udeležijo številni pedologi in pedagogi iz vseh slovanskih držav, je velike važnosti, da bo razstava čim bolj popolna. Zato so naprošeni vsa založništva, da pošljejo po možnosti do 1. avgusta vse mladinske knjige in revije, ki so jih izdajala od zedinjenja pa do danes na naslov Mladinske matice v Ljubljani, Franciškanska ul. 6/l, kjer se dobijo tudi vsa potrebna po-

Nafto iščejo češkoslovaški inženjeri v Podkarpatski Rusiji. Prepričani so, da so tam (v okolici Luga in Jasine) bogati izviri nafte, ki so verjetni v zvezi s poljskimi v Galiciji. Kaj bosta rekla k temu Deterdingov in Rockefellerjev koncern, ki posedujeta skoro vso nafto na svetu (razen izvirov v Bakumu, ki so sovjetski) še ni znano. Verjetno pa je, da bosta skušala dobiti tudi te izvire v svojo last, posebno, če bi se izkazalo, da so res bogati.

Narodna kultura ne visi med nebom in zemljo, kakor so še danes prepričani slovenski kritiki, temveč je produkt časa, njegovih socialnih in političnih razmer. Ivan Cankar.

»Ne želi svojega bližnjega jezikovnega in duševnega blaga; naš jezik je lep in bogat, napredujemo z znanostjo, bogatimo z umetnostjo, a česar še nimamo, si moramo ustvariti sami.« Masaryk.

Žena v družbi

Ženam, materam in dekletom!

Koliko trpljenja je v srcih nas katoliških žen, mater in deklet, ki bodo še mogoče mučenice svojih otrok, zbudil naslednji članek iz »Nove Rieči« št. 40, z dne 5. avgusta 1937.

»Vsem ženam, vsem materam celega sveta!« Dolores Ibarruri (Passionaria), poslanica v španskem parlamentu je poslala naslednji poziv ženam celega sveta.

»Mater iz Nemčije! Mater iz Italije!« Svetujte Vašim sinovom, da se ne bodo več prihajali boriti v Španijo. Recite jim, da španski delavci, da španski možje in žene ne gojijo nobenega sovraštva proti njim. Recite jim, da se v Španiji delavci, možje in žene bore za svobodo vseh narodov!...

Katoliške matere, protestantske matere, matere vseh nazorov in struj, matere vseh plemen, matere vseh ver! Pomislite na bolečine vseh španskih mater. Pomagajte nam! Ve to lahko napravite. Ne morete ostati gluhe na vse prošnje, ki Vam jih pošiljajo naši otroci in naše žene raztrgane po fašističnih zrakovih, pregnane od svojega toplega ognjišča, ki ga je razrušil fašizem.

Borite se! Delujte, da bodo odšle iz naše zemlje vse okupatorske armade, ki plenijo naše vasi, naše pokrajine, ki ubijajo naše otroke, ki skrunijo naša dekleta in posiljujejo naše žene. Pomagajte nam žene in matere celega sveta!«

Me žene, matere in dekleta iskreno sočuvstvujemo in trpimo z nesrečnimi španskimi ženami, dekleti in materami. Naša globoko čuteča ženska duša obsoja nemški in italijanski fašizem, ki je tako strašno neusmiljen s španskimi otroci, za katere so siromašne, katoliške španske matere toliko žrtvovala. Prepričane smo, da bi tudi pri nas z nami ravno tako postopali vsi tisti, ki podpirajo, ki simpatizirajo in ki molijo za zmago krivice in nasilja nad španskim katoliškim narodom. Izredno nas je razočaralo dejstvo, da so med fašističnimi rušilci nesrečnega španskega naroda tudi možje v talarjih, v rdečih in vijoličastih oblekah, z zlatimi križi na prsih. To nam je opomin, kako moramo ravnati z našimi možmi, kako moramo vzgajati v bodoče naše otroke.

Ne bomo in ne smemo ostati gluhe na apel in prošnjo ubogih, krščanskih španskih mater žen in deklet. Ravno tako kakor one, tudi me ljubimo svoje otroke, svoje možje, naše domove, naša mlina ognjišča, naš narod, našo domovino. Španija je odprla vsem oči in je dokaz, kaj je fašizem, kaj namerava tudi z nami. Zato vse žene naše domovine v boj proti fašizmu, da ne postanete morilke svojih otrok, sovražnice svojih domov, ubijalke svojih mož!

Ana Strgar.

Kje ji je dom?

Starši s Štajerske. Preselili so se tja na Dunaj še za časa bivše Avstrije. Po tamkajšnjem 30-letnem bivanju, torej že pod danjo Avstrijo, je njen oče dobil državljansko pravico. Hči pa je bila neko dobo v rojstnem kraju svojih staršev, sedaj v Jugoslaviji. Nato se je vrnila zopet nazaj v Avstrijo, ali žal, sedaj se je začelo njeno žalostno življenje kakor mnogim, mnogim drugim. Ker ni bivala tam 30 let, ni priznana za tamkajšnje državljanko, zato so jo izgnali ter je dospela v rojstni kraj svojih staršev, seveda brez sredstev. Pristojna občina ji ne more dati zasluzka, še manj jo je dolžna hraniti. In tako je ta ženska začela tavati iz kraja v kraj, povsod osamljena, nikjer poznane, nikjer svojega človeka. Ker je nadarjena za slikanje, je začela delati male slike, ter jih prodajati. S tem se je preživljala. Toda kako? Končni izid njene umetniške kariere je bil ta, da se je nekega dne zgrudila napol mrtva od gladi na ulici nekega dalmatinskega mesta. Zopet se je začel njen križev pot. Oblasti so jo prijeli, jo pošiljali iz kraja v kraj, dokler ni nekega dne dospela v spremstvu policijskega organa zopet v svojo domovinsko občino, kjer zopet sedi v zaporu, dokler se ne najde način, da se jo kako preskrbi. Tam premišljuje o svojem bednem življenju v gnevu nad vsem svetom. Ter se izprašuje: kaj sem s tem zakrivila, da sem na svetu? Zakaj doživljam preganjanja od vsega sveta? Saj nisem morila, nikomur kaj žalega storila. Torej le radi tega sem jim v napatje, ker nimam svojega domovanja niti sredstev za skromno življenje. Oh, kako rada bi imela domovanje, vsaj skromno, pa še nisem imela možnosti, da si ga ustvarim. Oče kot delavec, četudi je vedno rad delal ter se trudil za vsakdanji kruh, ni dobil nikoli toliko plače za svoj trud, da bi si prihranil nekaj denarja, da bi si mogel postaviti skromno domovanje, katerega bi bila mogoče tudi jaz deležna, ter bi me danes ne preganjali. Kdo je tega kriv? Kdo se je okoristol z žulji mojega očeta?

Poglejte, koliko je razkošno-udobnih stanovanj, kjer kraljuje praznina, ter koliko je

delovnega ljudstva, ki nočuje pod milim nebom, po živinskih hlevih, po raznih kletih, po še nedovršenih stavbah, kjer je ves dan dajalo svojo mlado moč ob borni hrani »jergervursta«, kruha in vode. Torej kam naj se podam, kje naj iščem in najdem pravico? M.

Lord Citrine in »Gospodarska liga«.

Pred kratkim je izšla v Londonu brošura, ki odkriva delovanje znanega »delavskega« voditelja lorda Citrina v zloglasni »Gospodarski ligi«. Liga je bila ustanovljena l. 1926. in ima za nalogo razbijanje delavskih organizacij potom špijonaže in provokacij. Financirajo jo angleški kapitalisti, ki nastavljajo v del. organizacijah ogromen kader špijonov in agentov. Liga ima svoje podružnice v vseh industrijskih centrih, izdaja knjige, letake itd., ki so naperjeni proti enotnosti del. razreda. Brošura objavlja tudi pisma, iz katerih se vidi, kakšna navodila dobivajo agenti. V pismih je govora o prodiranju v strokovne organizacije, o razbijanju solidarnosti, o nadzorovanju del. zaupnikov in o obveščanju centrale o vsem tem. Iz pisma je razvidno, da je zapleten v to delovanje tudi eden od voditeljev laburistične stranke, lord Citrine. Nekateri letaki, ki jih izdaja laburistična stranka, so močno podobni onim, ki jih izdaja »Gospodarska liga«. Iz omenjene brošure se tudi vidi, da je liga tesno povezana s policijo. Lord Citrine, ta ogorčeni nasprotnik politike enotne fronte delavskega razreda in ljudske delovnega ljudstva, pisec antisovjetskih pamfletov in zagovornik trockističnih banditov in špijonov, je v brošuri, ki je napravila na angleško delavstvo velik vtis, razkrinkan

obrazih, ko se je pobiral deček s stisnjenimi ustnicami z blatnega trotoarja.

»Prav je tako. Z vsemi treba tako, da se jih odvadi postopenja in beračenja.«

Samo dama v kožuhi je pogledala po vseh, ki so odobraval, stopila k dečku, ga pobožala po licu in rekla:

»Odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo.« Vzela je iz torbice denar in mu ga dala.

Čudovito je spreletelo tiste, ki so odobraval postopek bahatega gospoda. Oči so se jim posvetile. Poizgubljali so se, kakor da jih je udarila sramota.

Samo tisti gospod, ki je sunil dečka, je zagodrnjal:

»Hudič babji, kaj bi pa rada.«

Videl sem še tistega dečka, kako je šel po ulici. Stisnjene so bile njegove blede ustnice, v očeh blesk zatajenih solz, v srcu sovraštvo.

»Gorje vam,« sem nehote pomislil, »ki rodite sovraštvo. Zakaj bolje bi bilo, da bi se vam obesil mlinski kamen na vrat, in bi se vas potopilo na dnu morja.«

Glas iz naših krajev

Beda upokojenih rudarjev

Trbovlje, v septembru.

Slično kot se to dogaja v Braziliji, Kaliforniji itd., kjer pustijo velekapitalistične družbe uničiti mesečno tri milijone vreč kave, samo da obdržijo visoke cene isti, — tako se dogaja pri Trboveljski premogokopni družbi v Trbovljah.

Ogromne količine premoga pusti ta družba zasipavati zopet nazaj v po premožu izkopane rove, kjer se zopet uniči, in tako ne služi temu, komur ga narava ustvarja za vse človeštvo.

Ničesar nebi ugovarjali v kljub temu, da je tako kot smo zapisali, če bi videli na drugi strani, da se pusti našemu ljudstvu živeti količjak človeku dostojno življenje. Toda vse okolnosti z ozirom na položaj v naši dolini močno kričijo — danes ko vlada brezdelje in beda, siromaštvo in bolezen, in sicer tistih ljudi, ki so pustili vse svoje moči ravno pri tej družbi, katera jih je fizično izčrpala in slednje, kar je najbolj tragično — vrgla jih na cesto z tako nesramno pokojnino, ki znaša z dokladami 160 dinarjev mesečno.

Do pred še nedavnim časom so si družine teh pomilovanja vrednih starih upokojenecv pomagale s tem, da so nabirale v nasipih odvrženi premog (kateri je sicer slabše kvalitete, a vendar še uporabljiv) ter ga prodajale privatnikom, to je v največji meri obrtnikom in trgovcem, za kar so dobile to, kar je dnevno potrebno pri vsaki družini: moko, sol itd. Toda gospodje pri T. P. D. so ukrali še ta beraški pripomoček tej ubogi pari, in danes ne sme nihče več v nasipe po premog, niti po toliko ne, kolikor ga sam potrebuje.

Težko je razumeti vse to, a najmanj člo-

veku, ki ima količjak čuta in misli realno. Mogoče, da jih je vest prignala do tega, — kajti gledati lastne žrtve, ki še komaj hodijo vse sključene od prenapornega dela skozi štiri-deset let, kot je delo rudarja, in povrhu tega še koš premoga na svojih ramah — mislim da to ni prav prijeten pogled. Saj se mi zdi samo pomisliti na to mnogo prestrašno. Toda dvomim, da bi tudi tak pogled mogel omehčati srca velepodjetnika, kateremu je predpogoj denar, in zopet denar. In vse to kar ne gre za visoko ceno, naj zgori ali segnje, da tako dosluži — ne naravnim, temveč njih lastnim potrebam.

Položaj teh staroupokojenecv je nadvse kritičen in neobhodno je, da se jim za teh par ur življenja, ki jih presloni deloma na palci, deloma v postelji, odpomore tam, kjer so to zaslužili. Torej družba naj poskrbi, da ne bodo trpeli pomanjkanja in bede, kakor danes.

In še takrat ne bi bila upravičena, prepričati takšne pripomočke, ki so z trudom zasluženi in nikomur v škodo. Kajti potrebe so različne, in tisti, ki jemlje iz kupa in živi razkošno, tega ne razume, zato pa tembolj razume oni, ki je lačen samo takrat, ko to določijo drugi, ker njegovi dinarji, ki se sploh ne morejo smatrati kot pokojnina, temveč miloščina, so preštet.

Apeliramo na vso široko javnost, da podpre težnje teh siromakov, a predvsem na družbo samo, da izbršne madež ki tako močno teži našo dolino.

Torej zvišajo se jim naj doklade, kar je predpogoj za njih obstanek. Naj se jih ne zavira v takšnih pripomočkih, ki so za nje velike važnosti, a nikomur v škodo. A.

razredno organizacijo, kadar se bo delovno ljudstvo združilo v eno samo delavsko kmetško stranko in kadar bo delovno ljudstvo imelo samo en veliki svoj delavski list, kateri bo dnevnik in ko ne bo smelo biti delavca, kmeta, obrtnika, izobraženca, nižjega uradnika ali malega človeka ki ne bi bil naročnik istega. Lahko se pa pod tem vodstvom izdajajo še drugi listi o drugih vprašanjih in potrebah.

Dokler bode pa vsaka grupa imela svoj list, vsaka stranka svojo strokovno organizacijo, toliko časa pa ni misliti na še najmanjše izboljšanje položaja delavsko kmetškega ljudstva, ker več je strank, več strokovnih organizacij in več raznih listov, tem bolj se razdvaja delovno ljudstvo, tem bolj se razbija skupnost delovnega ljudstva, a pri tem pa ima kapitalizem sijajno žetev svojih dobičkov, a tem lažje izkorišča in zatira delovni narod. Gm—

Listnica uredništva

Ljubljana. Za prihodnjic vas prosimo, da nam pošljete gradivo še pred četrtim, ker mora biti v petek list že metiran. Čez en teden pa že marsikaj zastari. Urednik.

Iz uprave

Prosimo naročnike, ki niso storili svoje dolžnosti, naj nam zanesljivo nakažejo naročnino za list. Posebej opozarjamo vse, ki so z naročnino v zaostanku, da bomo vsem brez izjeme ustavili list, če do 15. t. m. ne bodo poravnali naročnine. Z rednim plačevanjem si zagotovite redno dostavo lista, upravi pa prihranite mnogo nepotrebnih stroškov. Uprava.

Za mir, svobodo in napredek!

Mladina govori...

Nekdaj in danes

Nekdaj, že pred leti, sem napisal pesem »Rad bi imel peroti kot bela grlica da soncu bi vzletel nasproti povprašal ga, kaj dela ljubica.« Če se prav premisli, je to bedarija, zelo nepraktična, četrtošolska poezija. Ker, če že enkrat imaš peroti, čemu pri njem o dekletu spraševati? Mar ni bolje kar direkt zleteti k svoji ljubici — in jo objeti in na licu mesta videti kaj dela. (No, pa takrat sem še bil premlad in sem se jo komaj upal za roko prijeti). Danes bom začel pa novo pesem, ki se bo začela prav tako z »rad bi....« toda moja želja niso več peroti no, in končno, to bo nova pesem.

Položaj mladine v današnji družbi

Mladina živi danes v brezupnem položaju, brez vsakršnih izgledov za prihodnost. Svoje dni je mogel dobiti vsako delo, čeprav slabo, toda dobiti ga je mogel! Danes, ko je doba prosperitete (povzivanja) že za nami, ko prehajamo v dobo vedno hujših gospodarskih kriz, skratka ko razpadajo osnove gospodarskega in miselnega reda, postaja položaj mladine iz dneva v dan slabši. Ne gre tu toliko za mladino tako zvanih boljših slojev, za katerih bodočnost je preskrbljeno že pred rojstvom, gre za mladino iz delovnih slojev, iz tistih slojev, ki jih današnji gospodarski kaos najbolj tepe.

Kakšne so razmere pri tej mladini? Kakšni so njeni eksistenčni izgledi? Del mladine si išče zavetja v izobraženih, velika večina pa v ročnih poklicih. Slab je položaj te izobražene mladine. Absolventi vseučilišč in učiteljskih že leta čakajo na kos kruha. Še mnogo slabši pa so izgledi delavske in kmetijske mladine. Kmetijski fant, ki bo jutri podedoval očetov preza-dolženi grunt s strahom gleda na bodočnost. Izplačati bo moral svoje brate in sestre, ki si ne bodo mogli najti, kakor preje kedaj zaslužka drugod. In kaj bo ostalo njemu? In v mestu? Ali gre obrtniškim vajencem in pomočnikom kaj bolje? Tudi oni občutijo na lastni koži propadanje obrtniškega stanu, ko obrtnik ne vzdrži več konkurence s tovarniškimi izdelki.

Toda slovenska delovna mladina ročnega in razumniškega dela pa se kljub te-

mu zaveda, da ima sama v rokah sredstvo, ki ji pripomore do boljše bodočnosti.

In to sredstvo je: složna borba celotne razumniške, delavske in kmetijske mladine.

Na čigavih ramenih stoji svet? Mar ne na ramenih mladine? Soch

Naš tisk — naše orožje!

Kronanje ciganskega kralja Janusza Kwieka — opereta. Tudi pri nas se je o tem precej pisalo. Še slike so prinesle nekateri listi. V resnici je šlo za čato, ki pa je nesla lep dobiček. Prireditelji (ne cigani, ki so bili le statisti), so zaslužili na vstopnicah vsaj 40.000 zlotov. Fraki 17 senatorjev, ki so volili ciganskega kralja, njegov kronanski plašč, kraljevski prestol, bakrena krona — vse je bilo izposojeno iz varšavskega gledališča. Novi kralj je imel tudi svoj prestolni govor, v katerem je obljubil, da bo prosil Mussolinija za del Abesinije, kjer bi se cigani naselili... (Centropress).

Žetev v Sovjetski Zvezi obeta biti zelo dobra. Že zdaj so nekatere pokrajine v Ukrajini in Povolžju dale 25 do 30 q žita na ha, kar je prekorajlo vsako pričakovanje, saj n. pr. pri nas na isti površini kmet pridelava največ 9 q.

Izdaja konzorcij »Neodvisnost«. Urejuje in odgovarja Stanko Hiti, novinar v Mariboru. Tiska Mariborska tiskarna, predstavnik ravnatelj Stanko Detela.

Kako ni in kako bi moralo biti

Trbovlje, 8. septembra.

Vsi delavci si želimo samo eno, in to je skupnost. Ta skupnost naj bi bila v tem, da se vse strokovne organizacije združijo v eno močno razredno stanovsko organizacijo, da se vso delavno ljudstvo združi v eno delavsko kmetško stranko, in da se ustvari en veliki delavsko kmetški list, kateri naj bi pisal in borbo vodil v interesu, kakor tudi zahtevah vsega delovnega ljudstva, to je: delavca, kmeta, obrtnika, izobraženca, meščana, nižjega uradnika in sploh malega človeka. Ta Delavsko kmetški list naj bi imel naslov »Dnevnik za politična gospodarska, strokovna, kulturna, ženska in mladinska vprašanja«. Ako bi se vsi dnes izhajajoči delavski listi (in oni, ki so za borbo proti fašizmu, proti vojni in za mir), združili v en skupen list, skupen in široki konzorcij, potem ni več vprašanja za čas, kedaj bo kateri tednik izhajal dvakrat ali trikrat v tednu, kedaj bo postal dnevnik, ker s tako združitvijo bi že avtomatično dobili po ceni naš dnevnik, v katerem bi vse delovno ljudstvo črpalo svojo dnevno duševno hrano, katera mu je ravno tako potrebna, kakor telesna ali želodčna hrana, če noče, da duševno in fizično popolnoma propade.

Vsak pošten, trezno, prevdarno in socialno čuteč človek, ki je v resnici inteligenten, srčni kulturonosec, bo in mora potrditi, da si bo delavski razred svoj položaj šele takrat izboljšal, kadar se bodo vse strokovne organizacije združile v eno enotno stanovsko

Da smo prišli v to trenje med Srbi in Hrvati tudi mi Slovenci, se je — kakor sem že dejal — zgodilo deloma po naši lastni slovenski nerodnosti, deloma pa po srbskohrvaški, pretežno seveda srbski nevednosti in površnosti gledanja na problem. Samo ta nerodnost in nevednost je namreč mogla povzročiti, da se je glede Srbov in Hrvatov upravičeni spor o enem ali dveh razširil z nami še na spor o enem ali treh. Če je — kakor je dokazano — spor o enem ali o dveh narodih med Srbi in Hrvati utemeljen, je o vprašanju ali spadamo v to enoto ali neenoto tudi Slovenci, popolnoma neutemeljen in nepotreben. Zakaj?

V slovenski narodni samostojnosti ni niti enega samega ne temeljnega ne postranskega elementa, ki bi bil glede na opredelitev samobitnosti dvomljiv ali celo le sporen. Nas Slovencev ne izenačuje s Srbi ne zgodovina ne narodna bitnost (narodni značaj), ne vera ne kultura, ne jezik ne pisava in celo ne gospodarska in socialna struktura, dočim nas zblížujeta a Hrvati samo vera in pisava. Toda vera in pisava nas v enaki meri zblížujeta tudi s Čehi, mimo tega pa še zgodovina, zahodna kultura in sorodnost iz vsega tega izvirajočega narodnega značaja. Zato smo si Slovenci dejansko bližji s Čehi kakor s Srbohrvati (razen po jeziku), pa vendar ni padlo še nikoli na um ne nam ne Čehom, da bi načeli vprašanje o naši narodni »edinosti«.

Ker sem dokazal o različnosti vseh temeljnih bitnosti med nami in Srbi ter skoraj istotako Hrvati že prej določneje opredelil, razen glede na gospodarski in socialni položaj, je treba, da se tu dotaknem vsaj mimogrede še tega. Srbi in Hrvati so izrazit agrarni narod, mi Slovenci pa to nismo več. Statistika nam dokazuje — in v tem oziru je zopet poučljiva tudi že omenjena Melikova »Slovenija« in Uratnikova študija »Pogledi na družabno in gospodarsko strukturo Slovenije« — da kmet v našem narodu ne tvori več absolutne večine, ako pojmuje pod pojmom kmeta tistega agrarnega producenta, ki sam sebi zadostuje, to se pravi, da more živeti le od svojega kmetijstva in ni obenem navezan na agrarno dmino ali zaslužek v industriji, obrti, trgovini, sezonskem delu itd. Ako seštejemo vse industrijske in poljske delavce, viničarje, kočarje ter ljudi neagrarnih poklicev, se nam odkrije, da smo Slovenci že danes bolj delavski in meščanski kakor kmečki narod.

Da smo bili torej tudi mi Slovenci po nepotrebnem vpleteni v ta mučni srbskohrvaški spor o enem ali o dveh (z nami o treh), smo — kakor omenjeno — krivi v zelo veliki meri tudi mi sami, ker nismo znali ali hoteli Srbom in Hrvatom pravo-

časno dokazati svoje popolne neudeleženi v tem vprašanju. Našli so se nasprotno celo med nami samimi ljudje, ki so nas namenoma ali nenamenoma vmešavali in nas še vmešavajo, kakor Pilata v »Credos«. Prvi so politični ali bolje povedano strankarski špekulanti, ki si kujejo z našim vmešavanjem svoj trenutni žalostni kapital, drugi so pa hejlslovenski slepci, ki ne morejo ali ne znajo vnikniti v stvarno bistvo obstoječega vprašanja.

Naloga poštenih in poučenih Slovencev je zato poskrbeti, da se Slovenci iz tega srbskohrvaškega trenja umaknemo ter prepustimo njim samim, da ga rešijo po svoji pameti in vesti. Rešujemo pa naj ga podedino pravo firmo, t. j. pod firmo srbskohrvaštva, ne jugoslovanstva, ker obsega to kot geografski in politični pojem tudi nas Slovence in Bolgare, ki v srbskohrvaški spor ne spadamo in v njem nismo neposredno zainteresirani! Naj ga pa že rešujejo in rešijo kakorkoli, da ostanemo razdvojeni ali zadinjeni, na nas Slovence ta odločitev v nobenem primeru ne more uplivati: mi smo bili, smo in hočemo ostati Slovenci, to se pravi samostojen slovenski narod z vso svojo slovensko bitnostjo, jezikom, kulturo, gospodarstvom, socialnimi težnjami itd., zaradi tega pa seveda državljeni skupne države Jugoslavije, kakor Srbi in Hrvati, zraven pa še z iskreno željo po priključitvi Bolgarov.

SLOVENCI NISMO EVROPI V NAPOTO, AMPAK V KORIST. LOČIŠČE IN PRESNOVALIŠČE. USODNI GREHI NAŠE PRETEKLOSTI. NAŠI EVROPSKI PROBLEMI IN NAŠE NALOGE. REŠITEV JE SAMO V DEMOKRACIJI.

Iz našega slovanskega porenja, a samostojnega narodnega razvoja, zahodnoevropske zgodovinske in kulturne usmerjenosti ter zemljepisnega položaja se razkriva tudi že sam po sebi naš narodni pomen in namen v Evropi. Postavljeni zemljepisno med Srbohrvate kot Slovane, Madžare kot Ugrofine, Nemce kot Germane in Italijane kot Romane, smo najvažnejše stikališče ter obenem ločišče vseh glavnih evropskih rasnih in jezikovnih skupin. Toda naše geopolitični pomen bi bil tudi brez tega važen že zaradi same geografske lege našega slovanskega narodnega ozemlja, ki tvori zaledje tistega zaliva Sredozemjskega morja, ki se zajeda najbolj v osrčje srednje Evrope, t. j. Tržaškega zaliva Jadrana. Sledovi predzgodovine, rane zgodovine in vseh poznejših razvojov dokazujejo, da je bila naša domovina vedno najvažnejše križišče vseh evropskih dogajanj, takorekoč seismo-

graf bele celine. To križišče je celo tudi v geološkem, orografskem, klimatskem in v raznih drugih ozirih, o čemer nas pouči že površen pogled na zemljevid, bolj pa vsaka zemljepisna razprava v širšem smislu.

Tak položaj sredi evropske celine daje naši domovini vrednost, ki daleč presega njeno površinsko obsežnost in našo številnost, obenem pa ustvarja tudi nevarnosti, ki smo jih že bridko občutili in se tudi v bodočnosti ne bodo zmanjšale, vse dokler jih sami ne bomo omejili ali popolnoma odstranili, in dokler ne bo Evropa znala izkoristiti našega položaja in pomena v svojo trajno korist, namesto v stalno škodo in nevarnost. Ako se trdi drugod in včasih celo pri nas, da smo Slovenci na tem prastarem križišču vsem v napoto, postavljam proti tej trditvi drugo, nasprotno, da smo tudi lahko vsem v korist in blagoslov! Treba je pojmovanje naše vloge samo pravilno formulirati. Opozorjam pa vnaprej, da moremo to biti samo kot samostojen slovenski narod!

Kakšna naj bi bila tedaj naša narodna vloga, da bi postali Evropi koristni in v blagoslov? Odgovor je preprost, a tudi iskren. Slovenci zapiramo Nemcem dostop do Sredozemjskega morja: to je v življenjskem interesu Italijanov, Srbohrvatov, Francozov in vseh sredozemjskih narodov, a v nemanjši meri tudi Angležev, odnosno velikobritanskega svetovnega imperija. Zasedba našega narodnega ozemlja po Nemcih bi pomenila porušenje vsega sredozemjskega in s tem v neki meri svetovnega ravnotežja. Slovenci pa zapiramo tudi vdor Italijanov v Podonavje, kar je enako velikega pomena za Nemce in vse podonavske narode. S tem preprečujemo stik Italijanov z Madžari, ki bi bil lahko enako usoden. Nazadnje pa preprečujemo tudi vdor Slovanov v Italijo. To, kar s svojim obstojem komu jemljemo, mu na drugi strani v enaki meri dajemo. Škoda naše eksistence je torej v popolnem ravnotežju s koristjo naše eksistence.

Naš evropski in svetovni geopolitični pomen je torej v tem, da smo ločišče, ki preprečuje neposredni spopad interesnih nasprotij velikih evropskih rasnih skupin, njihovih držav in imperializmov. Naša evropska naloga je pa v vlogi kulturnega križišča in prečiščevališča naštetih rasnih skupin in njihovih kultur. V tem oziru moremo biti filter, ki ločuje zdravo od nezdravega, koristno od nekoristnega, iskreno od neiskrenega. (Dalje)

Naša temeljna vprašanja